

➤ روایت اول)

سند:

- محمد بن اسمعیل بن بزیع را سابقاً توضیح داریم که از بزرگان است.
- حنان ظاهراً ابن سریر صیرفی است که گویا واقفی بوده است.^۱ گفته شده است که دارای مغازه ای جلوی در مسجد در طرف بزآنها بوده است.^۲ شیخ طوسی او را توثیق کرده است.^۳
- اما ابو کهمس (کهمس در لغت به معنای شیر، مرد کریه الوجه و شتر دارای کوهان بزرگ) درباره او گفته شده است:

«أبو کهمس کنیة لثلاثة أشخاص: الهیثم بن عبد الله، و الهیثم بن عبید، و القاسم بن عبید. و یحتمل اتحاد الأولین بل الثلاثة أيضا بكون القاسم مصحف الهیثم. و کیف کان فلم یثبت وثاقتهم.»^۴

دلالت روایت:

درباره این روایت یک إن قلت و قلت مطرح است:

«و ربما احتمال حمل لفظ الخمر فی آخر الروایة علی العصیر المغلی بالنار قبل ذهاب ثلثیه، حیث شاع شربه فی تلک الأعصار، و ذلک لاستبعاد بیعهم علیهم السلام تمورهم ممن یصنعه خرما اصطلاحاً، و لکن الاحتمال ضعیف جداً.»^۵

➤ روایت دوم)

سند:

- عمر بن اذینه را شیخ اصحاب در بصره و وجه ایشان معرفی کرده اند. شیخ طوسی هم او را توثیق کرده است.^۶
- ابراهیم بن هاشم را برخی گفته اند توثیق ندارد ولی چون گفته شده است که اولین کسی است که اخبار کوفی ها را در قم انتشار داده است، قمی ها بسیار سخت گیر بوده اند پس می توان وثاقت او را پذیرفت.

دلالت روایت:

در مورد دلالت روایت نکته ای وجود دارد که خرما (تمر) مناسبتی با «کرم» که باغ انگور است ندارد.

۱. رجال طوسی، ص ۳۳۴ / رجال کشی، ص ۵۵۵

۲. رجال نجاشی، ص ۱۴۶

۳. فهرست طوسی، ص ۱۶۴

۴. دراسات فی مکاسب المحرمة؛ ج ۲، ص: ۲۸۸

۵. دراسات فی مکاسب المحرمة؛ ج ۲، ص: ۲۸۸

۶. فهرست طوسی، ص ۳۲۴

➤ روایت سوم)

سند: «کلینی عن ابو علی اشعری عن احمد بن عبدالجبار عن صفوان عن ابن مسکان عن محمد بن الحلبي»

- ابو علی اشعری، احمد بن ادريس است که ثقة است.
- محمد بن عبد الجبار هم قمی است و ثقة است.
- محمد حلبی هم محمد بن علی بن ابی شعبه حلبی است که به همراه برادرانش (عبید الله حلبی، عبد الاعلی و عمران) به عنوان آل ابی شعبه شناخته می شوند و همه هم توثیق شده اند.^۱

دلالت روایت:

درباره دلالت این روایت گفته شده است:

«و ليس فيها و كذا في بعض ما سيجيء من الأخبار الأخر تصريح بعلم البائع حين البيع بجعله حراما، و لكن

الظاهر من الأسئلة ذلك.»^۲

➤ روایت چهارم)

سند:

- فضاله بن ایوب از بزرگان و اصحاب اجماع است.
- اما ابی المغراء حمید بن مثنی توثیق شده است.^۳ و مروی عنه صفوان و ابن ابی عمیر نیز می شود.

دلالت روایت:

شیخ طوسی روایت را کامل نقل کرده است و مرحوم صاحب وسائل آن را تلخیص کرده است. متن کامل حدیث چنین است:

«الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدٍ عَنِ فَضَالَةَ عَنِ أَبِي الْمَغْرَاءِ قَالَ: سَأَلَ يَعْقُوبُ الْأَحْمَرُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَ وَأَنَا حَاضِرٌ فَقَالَ أَصْلَحَكَ اللَّهُ إِنَّهُ كَانَ لِي أَخٌ فَهَلَكَ وَ تَرَكَ فِي حَجْرِي يَتِيمًا وَ لِي أَخٌ يَلِي ضَيْعَةً لَنَا وَ هُوَ يَبِيعُ الْعَصِيرَ مِمَّنْ يَصْنَعُهُ خَمْرًا وَ يُؤَاجِرُ الْأَرْضَ بِالطَّعَامِ فَأَمَّا مَا يُصِيبُنِي فَقَدْ تَنَزَّهْتُ فَكَيْفَ أَصْنَعُ بِنَصِيبِ الْيَتِيمِ فَقَالَ أَمَّا إِجَارَةُ الْأَرْضِ بِالطَّعَامِ فَلَا تَأْخُذُ نَصِيبَ الْيَتِيمِ مِنْهُ إِلَّا أَنْ يُؤَاجِرَهَا بِالرُّبْعِ وَ الثُّلُثِ وَ النِّصْفِ وَ أَمَّا بَيْعُ الْعَصِيرِ مِمَّنْ يَصْنَعُهُ خَمْرًا فَلَيْسَ بِهِ بَأْسٌ خُذْ نَصِيبَ الْيَتِيمِ مِنْهُ.»^۴

راوی می پرسد که یکی از برادرها تصدی کرده است، حضرت می گویند از عصیر عنبی سهم یتیم را بدهید ولی در مزارعه باید درصد برداشت معلوم شود و الا مزارعه باطل است (مثلا اگر بگوییم زمین را بکار در ازای پنج گونی طعام، این باطل است بلکه باید بگوییم زمین را در ازای ۳۰٪ محصول می دهیم)

۱. رجال نجاشی، ص ۹۸ / ۲۳۰ / ۳۲۵

۲. دراسات فی المكاسب المحرمة؛ ج ۲، ص: ۲۸۹

۳. رجال نجاشی، ص ۱۳۳ / فهرست طوسی، ص ۱۵۴

۴. تهذیب الأحكام؛ ج ۷، ص: ۱۹۶